

ALFABET
tradycji
HAZY

A TYN MACIEK
KUOZY GNÓŁ!

ALFABET tradycji HAZY

Na Haczach haft zdobit głównie strój kobiety – biatą nicią na białej tkaninie haftowano piękne wzory roślinne. Znajdziemy tu gałązki, bukieciki, listki i kwiaty, takie jak maki, róże czy konwalie. Obok nich pojawiają się szlaczki, kropki, kółka, dziurki i teżki. Kobiety nosiły kilka warstw spódnic. Na jednej z nich – czerwonej, zwanej **piekielnicą**, można było spotkać haft czarny.

Na czym grano na Hazach?

Na zdjęciach archiwalnych widzimy zarówno dudy ze skrzypcami podwiazanymi, ale też skrzypce, harmonie i bandonie oraz instrumenty dęte, takie jak: klarnet, trąbka, tenor, a nawet bębny, barabany i basy, na których gra się rytm. Ponoć Hazacy lubili szczególnie brzmienie bandoni. Składy kapel były różne. Ciekawe jak brzmiała ta muzyka?

ODSZUKAJ NA FOTOGRAFIACH INSTRUMENTY:

HARMONIA

SKRZYPCE

BANDONIA

TRĄBKA

TENOR

BASY

BARABAN

DUDY

KLARNET

Jak wyglądają hazackie PASYJE?
Dziękczynne kapliczki, zwane pasyjami, to charakterystyczny element krajobrazu wsi hazackich. Możemy je zobaczyć we wsiach: Stwolno, Zielona Wieś, Ugoda, Zawady, Łakta. Zbudowali je około 100-170 lat temu lokalni twórcy ludowi. We wnękach kapliczek umieszczano figury świętych, obrazy, krzyże lub płaskorzeźby.

*POŁĄCZ KOLEJNO KROPKI,
A ZOBACZYSZ, JAK
WYGLĄDA PASYJA*

NARYSuj SMOLORZA
JAK WYGLĄDAŁ SMOLORZ?
UBRANY BYŁ W ŁACHMANY,
UMAZANY BŁOTEM I SĄDZĄ -
ROZLEWAŁ WIADERKIEM BŁOTO

Kim są SMOLORZE?

Najstarsi Hazacy wspominają dawny zwyczaj pochodu Smolorzy. W drugi dzień Zielonych świątek na ulicach można było spotkać grupę chłopców przebranych za dziada, babę, smolorza, konie i woźnicę. Ustrajali oni wóz gałęziami wierzby i wstążkami. Ciągnęli go po wsi, trąbiąc w zrobione własnoręcznie piszczałki. Smolorz często siedział na wozie ciągniętym przez konie, a kiedy już z niego zsiadał, to tylko po to, by radośnie pogonić dzieci, obrzucić kogoś błotem lub usmarować sądzą. Dziad i Baba zbierali od odwiedzanych gospodarzy smakołyki.

DOKOŃCZ HAFTY NA CZEPKU I BANDACH TAK, BY BYŁY TAKIE SAME,
JAK NA POZOSTAŁYCH ELEMENTACH

CZEPIEC

JAKA

BANDY

WESTKA

Co nosili i co haftowali Hazacy?

Odświętny strój Hazaków był dawniej bardzo elegancki. Kobiety nosiły aż cztery warstwy spódnic: ciasnotę, piekielnicę, halkę i spódnice, a na nie jeszcze fartuch. Mężczyźni na białą koszulę zakładali westki czyli kamizelki, na nie jakę i hazukę – czyli płaszcz, a pod szyją czasami nosili jedwabną chustkę. Bardzo ważne były nakrycia głowy. Mężczyźni nosili kapelusze, a kobiety czepce z bandami (które zawiązywano pod brodą) lub chusty.

HAZY

Hazy to mikroregion etnograficzny położony w południowo-wschodniej części Wielkopolski, na pograniczu z Dolnym Śląskiem. Administracyjnie leży na terenie powiatu rawickiego. Rozpościera się on w miejscu, w którym do rzeki Orli wpada rzeczka Dąbrocznia. Obszar ten sięga do miejscowości Szkaradowo i Ostoje. Na tym terenie znajduje się 17 wsi zamieszkiwanych przez Hazaków. Pierwsi Hazacy byli napływową ludnością z terenów środkowego lub północnego śląska, którzy około XVI w. rozpoczęli karczowanie obecnej tu puszczy, zwanej czarnym lasem i zaczęli zakładać wsie. Ponieważ osiedlali

się na terenach, które kiedyś były porośnięte gęstą puszcza, nazywano ich Leśniakami lub Lasakami. Pochodzenie, a tym samym i pisownia nazwy Hazacy, nie zostały dotychczas ustalone, mimo wielu interesujących hipotez. Do najważniejszych przejawów kultury hazackiej należą: gwara odmienna od innych gwar wielkopolskich, stroje i haft, sztuka ludowa, architektura, muzyka tradycyjna oraz zwyczaje i obrzędy, występujące tu jeszcze do połowy XX w. Do najbardziej charakterystycznych zaliczyć można: *Stare Józefy* – kolędowanie adwentowe, *palenie żuru* w Wielki Czwartek oraz pochód *Smolorzy*.

ALFABET TRADYCJI

to program edukacji regionalnej, obejmujący szeroki zakres działań na rzecz budowania w dzieciach pozytywnego obrazu tradycji i pogłębiania znajomości kultury swojego regionu. Na Alfabet Tradycji składają się interaktywne spotkania artystyczno-edukacyjne, filmy, karty pracy – mazanki oraz warsztaty dla nauczycieli. Dzieci poznają kulturę wybranych subregionów poprzez muzykę, śpiew, taniec, instrumenty

muzyczne, zwyczaje, obrzędy i sztukę ludową. Działania prowadzone są przez animatorów oraz muzyków, zajmujących się tradycjami wybranych podregionów, przy współpracy ze społecznością lokalną i depozytariuszami tradycji. Celem programu jest zapoznanie dzieci ze specyfiką kultury tradycyjnej, jak również zachęcanie ich do uczestniczenia w niej jako polskim dziedzictwie kulturowym.

Poznań 2020

Tekst Karolina Ociepka, Joanna Staflak

Recenzja Anna Weronika Brzezińska

Opracowanie graficzne Anna Kaźmierak

Wykorzystano fotografie ze zbiorów Muzeum Ziemi Rawickiej oraz prywatnych zbiorów Elżbiety Turbańskiej, Reginy Dybowskiej, Anny Stachowskiej i Tadeusza Maćkowiaka.

www.alfabettradycji.pl

Organizatorzy

mozaika
EDUKACJA / ANIMACJA / KREACJA

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego**

Dofinansowano ze środków
Narodowego Centrum Kultury
w ramach programu
„EtnoPolska 2020”